

YEREL YÖNETİMLERİN SAĞLIK VE ÇEVRE İLE İLGİLİ ETKİNLİKLERİNDEN ÖRNEKLER

Dr. Nuray YEŞİLDAL*

Mexico City, Meksika:

Kirliliği önleme ve Kontrol Programı:

Dünyanın büyük metropollerinden olan bu kent, 1970'li yıllarda kentsel çevre sorunlarının ve kirliliğin uluslararası sembolü haline gelmişti. Bu dönemde merkezi yönetimin yetki ve görev alanına giren çevre sorunları, çeşitli girişimlere karşın giderek içinden çıkılmaz boyutlara ulaşmıştı.

Bunun üzerine Meksika Federal Hükümeti yeni bir yasayla çevre kirliliğini önlemeye ilişkin temel yetkilerini yerel yönetime devretmiştir. 1989 yılında "Ekolojik Denge ve Çevre Koruma Genel Yasası"na dayanarak Mexico City belediye başkanı, bilim adamları, teknisyenler, kamu, özel sektör, üniversite temsilcileri ve konuyla ilgili uluslararası kurum ve kuruluşların (ülke ve kent çapında) katılımıyla "Kirliliği önleme ve Kontrol Programı"na başlamıştır. Program şu bölümlerden oluşmaktadır:

Kullanılan yakıtların iyileştirilmesi:

Benzindeki kurşun oranı belirli rafinerilerdeki yenileştirme çabalarıyla yüzde elli azaltılmıştır. Metropol alanda %23'e varan oksijen eksikliğini karşılamak üzere her tür benzine oksijenlenmiş eter eklenmektedir. Sanayi kullanımı için sülfür oranı düşük yeni bir yakıt üretilmiştir.

Ulaşım sisteminin genişletilmesi ve güçlendirilmesi:

Metro sistemi, metropol alanın çevresini kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Toplu taşıma araçlarına katalitik dönüştürücülere sahip, düşük emisyonlu motorlar takılmıştır. Yeni bir elektrikli otobüs ve tren sistemiyle birlikte katalitik dönüştürücü küçük otobüsler devreye sokulmuştur. Taksi Sürücüler Derneği ile taksi üreticileri arasında tüm taksilere katalitik dönüştürücü takılması ama-

cıyla kredi anlaşması imzalanmıştır. Gündüz trafik yoğunluğunu azaltmak için geceleri uygulanacak yeni kargo dağıtım sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

Özel otomobillere haftada altı gün trafiğe çıkma izni verilmiştir. Sürücülere haftada hangi gün trafiğe çıkamayacağını gösteren renkte plaka verilmesiyle uygulama başlamıştır. Bu önlemlerle hem hava kirliliği azaltılmış hem de %15 kadar bir yakıt tasarrufu sağlanmıştır.

Araç emisyonlarının denetimi:

Kent yönetimi, araç emisyonlarını denetlemek amacıyla, bilgisayar ve otomasyon yöntemlerine dayalı zorunlu ve her yıl yapılan bir uygulamaya başlamış, kentin ana girişlerindeki kargo ve otobüs terminallerine yerleştirilen bir emisyon kontrol sistemi kurmuştur. 1991 yılı kış aylarında 4000 dolaylarında araç trafikten men edilmiş ve para cezaları uygulanmıştır.

Sanayi emisyonlarının denetimi:

Sanayi kuruluşlarının %70'i ile daha az enerji kullanımı ve emisyonlarının kontrolü amacıyla, tesislerini modernize etmeleri için bağlayıcı sözleşmeler imzalanmıştır. 1991 yılında 94 büyük tesis doğal gaz kullanımına başlamış ve 45 büyük tesis de emisyonlarını %30 azaltmıştır. Bu sözleşmelere uymayan tesislerin, Ekim 1993'den itibaren metropol sınırları içinde üretimde bulunmaları yasaklanmıştır. Sanayi tesisleri için düzenli denetim sistemi kurulmuştur. 1990-91 yıllarında 1865 geçici kapatma, 62 ağır kirlenici tesise sürekli kapatma, 29 tesise yer değiştirme yaptırımları uygulanmıştır.

Mexico vadisinin yeniden ormanlaştırılması:

Hava kirliliğinin önlenmesinde ağaçların rolünü bilen kent yönetimi "yeşil kuşak" oluşturmak amacıyla, 12,6 milyon ağaçlık bir orman oluşturulması için gerekli toprakları kamulaştırmıştır. Ayrıca coşkun bir halk katılımının gözlemlendiği "her aile,

* Halk Sağlığı Araştırma Görevlisi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi

bir ağaç" programı, kısa süre içinde, kente 2 milyon ağaç kazandırmıştır. Ayrıca, metropol alanı ve çevresindeki ekolojik öneme sahip toprakların korunması için, komşu yerel yönetimlerle anlaşmalar yapılmıştır.

Araştırma, eğitim ve toplumsal iletişim:

Ulusal ve uluslararası uzmanlığı olan kuruluşlar ve kişilerden, akademik yapılardan oluşuru ve halkın katılımı ve desteğiyle yürütülmektedir. Üniversiteler ve ilgili araştırma merkezleriyle sürekli bağlantı kurulmuş, çocukların ve öğretmenlerin çevre eğitimine özel önem verilmiştir. Kentin tümünü kapsayan ve halka hava kalitesi hakkında doğru bilgi sağlamak amacıyla kurulan bir Otomatik Atmosfer İzleme Birimi de çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu programın 1. yıl uygulamasının bazı sonuçları şöyledir:

— Mexico metropolü çapında toplam kirletici emisyonlarda %23 azalma,

— Hava kalitesinde %15 genel iyileşme (CO, SO, hidrokarbon ve Pb miktarlarında azalma),

— Kışın ozon seviyesinde %40'ı aşan azalma.

Coatzacoalcos, Meksika:

Temel Hizmetlere Halk Katılımı Entegre Programı:

Projenin hedef kitlesi, Colonia'larda (bir tür gecekondu) yaşayan geliri ve eğitim düzeyi düşük, işsizlik oranı yüksek 25.000 kişidir (550 aile). 0-6 yaş grubunda sindirim sistemi hastalıkları, ishal, akut solunum sistemi enfeksiyonları ve yetersiz beslenme nedeniyle ölüm oranı yüksektir. 7-14 yaş grubu çok erken yaşta, yaşlarına uygun olmayan koşullarda çalışma yaşamına ve büyük bölümü de sokakta yaşamaya başlamaktadır.

Projede belediyenin önderliğinde yerel yönetim, çeşitli federal kuruluşlar, bir yarı-resmi kalkınma kuruluşu, DIF (Entegre Aile Geliştirme Sistemi) ve UNICEF işbirliği yapmıştır. Projenin amaçları şunlardır:

1. Temel sağlık hizmetleri, sağlık eğitimi, çevresel iyileştirme, su, halk sağlığı, beslenme, eğitim ve sosyal hizmetler sağlayarak gecekondu bölgelerinde topluluk örgütlenmelerini teşvik etmek ve güçlendirmek.

2. Mevcut hizmetleri ve bunların sağladığı yararları artırmak ve daha geniş kitlelere yaymak için, katılan tüm kuruluşların ve projeden yararlanan nüfusun koordine edilmiş çabalarını desteklemek.

Projenin araştırma aşamasında, sağlık koşulları, su ve drenaj sorunları hakkında bilgi toplanması,

öncelikli amaçların belirlenmesi projeye etkin katılımı sağlamıştır.

Topluluklar tarafından seçilen halk sağlığı görevlilerinin çabalarıyla temel sağlık hizmetleri başlatılmış; bu amaçla 28 görevli yetkili teknik personel tarafından eğitilmiştir. Uygulamanın ilk yılında sonuçlar şöyledir:

— 6 yaş altı 4150 çocuğun büyüme ve sağlık koşullarının izlenmesi ve aşılması, ağız yoluyla su takviyesi, bağırsak kurtlarından arındırılması ve sık görülen hastalıkların tedavisi,

— 5 ve 6 yaşındaki çocukların okul öncesi eğitimi için olanaklar yaratılması,

— Daha büyük çocuklara sağlık muayenesi, sevk, ağız yoluyla su takviyesi ve diş bakımı gibi hizmetler sunulması,

— Annelere tetanoz aşısı dahil doğum öncesi bakım sağlanması, doğum sonrasında sağlık muayenesi ve emzirmenin teşviki.

Projenin ilginç sonuçlarından biri de Playa de Oro gecekondu bölgesinde kurulan yerel sağlık bilgi sistemi olmuştur. Gerçekleştirilen diğer etkinlikler arasında sebzeçilik, beslenme ve gıda hazırlama eğitimi ve içme suyu temini sayılabilir.

Kitakyushu, Japonya:

"Ölüm Denizi" Çevre Kirliliği Önleme Sözleşmeleri Sistemi:

Japonya'da Dokai Körfezi'nde yeralan Kitakyushu kenti önemli sanayi merkezlerinden biridir. 1960'larda bu körfeze, kentin ve çevresinin yarattığı yoğun organik, arsenik, kadmiyum ve diğer ev ve sanayi atıkları kirliliği nedeniyle "Ölüm Denizi" adı verilmişti. Doğal çevrenin bozulmasının yanı sıra, insanı çevre de dayanılmayacak düzeyde sağlıksız bir durumdaydı. Yerel halkta, kadmiyum, civa, asit ve toz kirliliklerinden kaynaklanan birçok hastalık görülmeye başlamıştı. Ayrıca, Kitakyushu bölgesinin körfezi çevreleyen ayrı ve küçük çapta belediyelerden oluşması ve bunların arasında, yörenin özel koşulları nedeniyle işbirliği ve ortak anlayışın sağlanamaması, sorunları daha da güçleştiriyordu.

1963 yılında, öncelikle bu küçük belediyeler birleştirilip tek bir kent yönetimine dönüştürülmüştür. 1970 yılında kent yönetimi, ulusal çevre yasalarını kendi koşullarına uygun bir biçimde yorumlayarak, sıkı ve etkin önlemler getiren Kent Kirlilik Kontrol Yönetmeliği'ni oluşturmuştur. 1971 yılında, belediye ve beldedeki iş sahipleri arasında imzalanan "Çevre Kirliliği Önleme Sözleşmeleri" sistemi ile yönetmelik daha da geliştirilmiştir. Dokai Körfezi

yeniden hayata döndürülmüş, 1990 yılına kadar bu sözleşmelerden 174'ü yürürlüğe konmuştur.

Kentin hemen tümünü kapsayan bir kanalizasyon sistemi gerçekleştirilmiş ve deniz dibinde birikmiş olan, içinde ağır kirleticilerin yoğun olarak bulunduğu çamur temizlenmiştir. Bu girişimin finansmanının %70'i özel sektör, %15'ide merkezi yönetimden sağlanmıştır.

Sözleşmelerin sonuçları:

Kentin havasında askıda katı madde (toz ve benzerleri) miktarı, 1965'de ayda ortalama kilometreye 80 ton olarak ölçülmüşken, 1988'de bu oran 8.6 tona inmiştir. Kükürtdioksit miktarı 1970'de cm²'de 0.026 mg iken, 1989'da 0.0019 mg'a düşmüştür. Balık ve diğer canlılar tekrar körfeze dönmüş ve 1992'de türleri 115 civarına ulaşmıştır.

İş (sanayi, ticaret vb.) dünyası, bu çerçeve içinde, çeşitli kirliliği önleyici tesisler kurmak ve benzeri önlemlere büyük mali kaynaklar yatırmıştır. Yalnızca zorunlu emisyon standartlarına uyum göstermekle kalmamış, aynı zamanda enerji tasarrufu sağlayıcı teknolojik gelişimi de gerçekleştirebilmiştir.

Program çerçevesinde kurulan "Uluslararası Çevre İşbirliği Merkezi" konuya uluslararası bir boyut kazandırmıştır.

Los Angeles, Amerika Birleşik Devletleri:

Hava Kalitesini Geliştirme Programı:

Bu program üç aşamalı olup 1989 yılında uygulamaya başlanmıştır.

Programın birinci aşaması (1989-1993), özel otomobil kullanımına ve kirlilik yaratıcı endüstriyel ve evsel faaliyetlere getirilen sınırlandırmaların artırılmasını içermektedir.

İkinci aşama (1993-1998), dizel motorla çalışan tüm otobüslerin, nakliye araçlarının %70'inin ve özel otomobillerin %40'ının daha temiz yakıtla çalışmasını ve sanayi ve kullanım kaynaklı emisyonların %50 azaltılmasını öngörmektedir.

Programın üçüncü aşamasında (1998-2007), otomobillerde benzin kullanımının tamamen kaldırılması planlanmaktadır. Son önlem 2007 yılına kadar benzin yerine kullanılabilir yeni teknolojilerin geliştirileceği varsaymaktadır.

Haydarabad, Hindistan:

Gecekonduların İyileştirme Projesi:

1967-1983 arasında belediyeye bağlı bir şirketin öncülüğünde ilgili kuruluşların etkin katılımı ve

UNICEF desteğiyle proje uygulanmıştır. "Halkın etkin katılımı, karşılıklı yardımlaşma, kendi konutunu yapanlara yardım ve hükümet ile ilgili gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği yapılarak yerel kaynak kullanımı" projenin özünü oluşturmuştur. Proje kapsamında kendi konutunu yapanlara yardım yoluyla 300 konut inşa edilmiş, gelir yaratıcı programlar başlatılmış, ilkokullar yapılmış, yetişkinler için okuryazarlık kursları açılmış ve sağlık merkezleri kurulmuştur.

1993'de finansman desteğiyle önemli altyapı iyileştirme çalışmalarını da kapsayan daha geniş bir proje başlatılmıştır.

Haydarabad Belediyesi proje kapsamındaki geniş halk kitlesinin katılımında önemli bir rol oynamıştır; inşaat, malzeme seçimi, su ve halk sağlığı örgütü gibi konularda mali teşvik ve teknik rehberlik sağlanmış ve taşıma hizmetleri ve donanımda önemli lojistik destek sunulmuştur.

Angers, Fransa:

Çevresel Politikaların Kent Düzeyinde Entegrasyonu:

Angers kenti belediyesi, bir seri projeden oluşan, bir küresel çevre stratejisini uygulamaya koymuştur.

Bu strateji:

- Eğitim, halk katılımı ve bilinçliliğin geliştirilmesi;
- Kirliliğin ve gürültünün kontrolü ve yakınmaların izlenmesi;
- Atıkların toplanması ve geri kazanım süreçlerinin uygulamaya konması;
- Kentin temizliğinin sağlanması;
- Kentte doğal çevrelerin yaratılması esaslarına dayanmaktadır.

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için Angers belediyesi, öncelikle belediyenin sağlık birimini güçlendirerek tam kapasiteli "Çevre Sağlığı Birimi" haline getirmiştir. Bu birimde, kentin çevre ve sağlık politikalarına lojistik ve teknik destek sağlamak üzere 219 kişi çalıştırılmaktadır. Çevreden sorumlu bir başkan yardımcılığı oluşturulmuş ve buraya belediyenin 124 teknik eleman kapasiteli "Yeşil ve Açık Alanlar Birimi"de bağlanmıştır.

Angres halkının çevre konusundaki duyarlılığını arttırmak amacıyla, bölgedeki çevreye ilişkin sivil toplum kuruluşları ve belediyenin katılımı ile oluşturulan ve kentin her mahallesinde belli aralıklarla

larla toplanan Ortak Kurul'un katkılarıyla birçok promosyon kampanyaları gerçekleştirilmiştir.

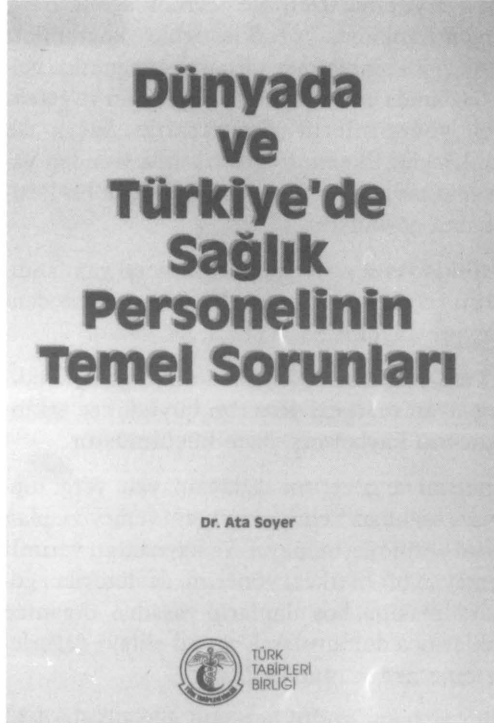
Tüm bu çabaları sonucu etkin bir çevre bilinci yaratılmıştır:

Bu bilinç, belediyenin seçilmiş ve atanmış yöneticileri düzeyinde ve tüm belediye politikalarını ve uygulamaları kapsayıcı olmuştur. Belediyenin hemen tüm temel girişim ve etkinliklerinde Çevre Biriminin görüşü alınmaktadır.

Aynı zamanda genel halk düzeyinde, hem onları bilgilendirme ve görüşlerini alma yoluyla, hem de onlara doğrudan katılım olanakları tanıma yoluyla geliştirilmektedir.

KAYNAKLAR

1. İskender, Michael UNICEF'in Yerel Yönetimlerle İşbirliği, Ankara, 1992.
2. Yıldırım, Feyza Bayramoğlu, Çevre ve Yerel Yönetim, IUL-EMME Çevre Kitapları Serisi, İstanbul, 1992.

KİTABIN ADI : **Dünya'da ve Türkiye'de Sağlık Personelinin Temel Sorunları.**
 YAZARI : **Dr. Ata Soyer**
 YAYINEVİ ve YILI : TTB - 1993
 EDERİ : 70.000 TL.

Bir hekim örgütü olarak, ülkemizde hekimlerin temel sorunlarının incelemek, çözüm getirmek ve bu çözümleri yaşama geçirmekle yükümlü olan Türk Tabipleri Birliği için Ata Soyer tarafından hazırlanmış bu çalışma, konun terminolojisinden, kapsamına, Türkiye ve Dünya uygulamalarına dek uzanan birçok boyutuna açıklık getirmektedir.

Bu derleme, sağlık insangücü, istihdam, ücret, çalışma süresi, mesleki riskler gibi temel sorunları içermektedir. Kitabın özlük hakları konusunda başvuru kaynağınız olacağını umuyoruz...